

wią może mieć bardzo duże znaczenie dla postrzegania Polski zagranicą. Jeśli nie zwrócimy uwagi na tzw. wewnętrzny *nation branding* i nie zaczniemy kształtować pozytywnych postaw Polaków wobec naszego kraju i jego instytucji to wiele z podejmowanych działań promocyjnych może nie przynieść porządných skutków.

Te cztery ogólne uwagi pokazują podstawowe słabości strategii. Wynikają one przede wszystkim z upolitycznienia prac nad strategią. Rada Promocji Polski składa się bowiem z polityków i urzędników poszczególnych ministerstw, a nie specjalistów od komunikowania i promocji. Odbija się to na jakości dokumentu. Otwarta pozostaje także kwestia realizacji strategii. Dotychczas organy powołane do promocji Polski w różnych dziedzinach miały głównie charakter instytucji państwowych. Promocja Polski mogłaby być realizowana skuteczniej we współpracy z innymi podmiotami: zarówno przedsiębiorcami, jak i z organizacjami pozarządowymi. Promocja Polski wymaga bowiem w wielu przypadkach innowacyjności oraz dynamicznego działania, którego często brakuje instytucjom państwowym. Być może zastosowanie form partnerstwa publiczno-prywatnego mogłoby przynieść dobre efekty.

Podsumowując należy stwierdzić, że mimo iż promocja Polski staje się powoli coraz ważniejszym elementem polityki to nadal jakość proponowanych rozwiązań pozostawia wiele do życzenia. Brak jest przede wszystkim myślenia perspektywicznego, długofalowego, przekraczającego okres trwania kadencji sejmu. Podejmowane działania często rażą swoją tymczasowością. Brak jest także koordynacji między poszczególnymi instytucjami odpowiedzialnymi za promocję. Opracowana niedawno Ramowa Strategia Promocji Polski może nie spełnić wszystkich oczekiwań. Pozostaje mieć nadzieję, że jej przygotowanie i realizacja dostarczą doświadczeń, które przyczynią się do opracowania kolejnej – być może ramowej nie tylko z nazwy – strategii promocji Polski.

RENATA PODGÓRZAŃSKA
Szczecin

STOSUNKI POLSKI Z NIEPODLEGŁĄ MACEDONIĄ

DETERMINANTY POLITYKI POLSKI WOBEC MACEDONII

Bałkany po 1989 r. nie stanowiły i po dzień dzisiejszy nie stanowią zasadniczego priorytetu polskiej polityki zagranicznej. Polska dyplomacja skoncentrowana była na realizacji dwóch strategicznych celów polskiej polityki zagranicznej, a mianowicie uzyskaniu członkostwa w *NATO* i UE. Region bałkański marginalnie pojawiał się w założeniach polskiej polityki zagranicznej, a jeśli już – to zainteresowanie oscylo-

wało wokół problemu bezpieczeństwa europejskiego, czy też w przyszłości procesu rozszerzenia UE o kraje bałkańskie¹. Z pewnością polskie zaangażowanie było zdecydowanie mniejsze niż państw, które w tym regionie miały zlokalizowane interesy polityczne, bądź też zagrożone było w sposób bezpośredni ich bezpieczeństwo, aczkolwiek nie oznaczało to marginalizowania problemu. Z uwagi na konsekwencje dla interesów gospodarczych oraz pośrednie zagrożenie bezpieczeństwa, Polska podjęła działania na rzecz minimalizacji skutków konfliktu na Bałkanach. W początkowym okresie wydarzenia na Bałkanach traktowano jako wewnętrzny problem Jugosławii licząc, iż ona sama w krótkim czasie je rozwiąże uwzględniając interesy i potrzeby wszystkich zaangażowanych w konflikt stron. W momencie eskalacji konfliktu na Bałkanach, gdy okazało się, iż niemożliwe jest samodzielne, bez ingerencji z zewnątrz jego zakończenie, Polska włączyła się w działania społeczności międzynarodowej. Jej zaangażowanie przybierało różnorodne formy, które ewoluowały wraz z rozwojem sytuacji w regionie. Aktywność realizowana była przede wszystkim poprzez struktury wielostronne i nie polegała na występowaniu z własnymi inicjatywami. Działania Polski były konsekwencją uzgodnień podjętych na forum organizacji międzynarodowych oraz wynikały z potrzeby wspierania wszelkich działań służących pokojowi i wzmocnieniu bezpieczeństwa w Europie².

Rozpad (dla niektórych dezintegracja bądź rozbitcie) dokonał się za sprawą różnorodnych uwarunkowań politycznych, ekonomicznych, kulturowych zarówno o wewnętrznym, jak i zewnętrznym charakterze³. Kryzys polityczny i gospodarczy, który nasilił się w latach 80. wszedł w nową fazę jesienią 1990 r., w jeszcze więk-

¹ Por. R. Zięba, *Transformacja polskiej polityki zagranicznej*, „Rocznik Nauk Politycznych” 2004, nr 7; R. Kupiecki, K. Szczepanik, *Polityka zagraniczna Polski 1918-1994*, Warszawa 1995; R. Kuźniar, *Polska polityka zagraniczna*, w: *Historia współczesnych stosunków międzynarodowych*, red. J. Kukułka, Warszawa 1994; R. Kuźniar, K. Szczepanik, *Polityka zagraniczna RP 1989-2002*, Warszawa 2002; A.J. Madera, *Polska polityka zagraniczna. Europa Środkowo-Wschodnia 1989-2003*, Rzeszów 2003; W. Malendowski, *Nowe uwarunkowania i cele polityki zagranicznej Polski po 1989 roku*, w: *Polska i jej sąsiedzi w latach dziewięćdziesiątych. Polityczne i ekonomiczne aspekty współpracy i integracji*, red. B. Łomiński, M. Stolarczyk, Katowice 1998; *Polska polityka zagraniczna w procesie przemian po 1989 roku*, red. A. Zukowski, Olsztyn 1999; R. Kuźniar, *Droga do wolności. Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*, Warszawa 2008.

² Zob. J. Gajewski, *Regionalizm w polityce bezpieczeństwa Polski 1989-2000*, w: *Polska polityka bezpieczeństwa 1989-2000*, red. R. Kuźniar, Warszawa 2001, s. 262.

³ Szerzej na temat przyczyn rozpadu Jugosławii: J. Kiwerska, *Świat w latach 1989-2004. Wydarzenia – konflikty – procesy*, Wrocław 2005; M. Kuczyński, *Krwawiąca Europa. Konflikty zbrojne i punkty zapalane w latach 1990-2000. Tło historyczne i stan obecny*, Warszawa 2001; I. Rycerska, *Rozpad Jugosławii. Przyczyny i przebieg*, Kielce 2003; M. Tanty, *Balkany XX wieku*, Warszawa 2003; M. Waldenberg, *Rozbitcie Jugosławii. Od separacji Słowenii do wojny kosowskiej*, Warszawa 2003; M. Waldenberg, *Rozbitcie Jugosławii. Jugosłowiańskie lustro międzynarodowej polityki*, Warszawa 2005; S. Wojciechowski, *Integracja i dezintegracja Jugosławii na przełomie XX i XXI wieku*, Poznań 2002; J. Wojnicki, *Proces instytucjonalizacji przemian ustrojowych w państwach postjugosłowiańskich*, Pułtusk 2007; M.J. Zacharias, *Komunizm – federalizm – nacjonalizm. System władzy w Jugosławii 1943-1991. Powstanie – przeksztalcenia – rozkład*, Warszawa 2004.

szym niż dotychczas stopniu, rozbudzając interesy poszczególnych narodów dotąd wspólnie zamieszkujących Federacyjną Ludową Republikę Jugosławii⁴. Fala separatystycznych dążeń spowodowana zmianami ustrojowymi w Europie Środkowej i Wschodniej, wspomagana przez skutki kryzysu gospodarczego oraz zmiany układu politycznego w poszczególnych republikach, które nastąpiły wraz z jesiennymi wyborami doprowadziła ostatecznie do podjęcia decyzji o secesji najpierw Słowenii i Chorwacji, a następnie Macedonii, Bośni i Hercegowiny oraz połączeniu Serbii i Czarnogóry w jeden organizm pod nazwą Federacyjnej Republiki Jugosławii⁵.

Proces uniezależnienia się Macedonii przebiegał inaczej niż w innych państwach powstałych w wyniku rozpadu federacji jugosłowiańskiej⁶. Zerwanie więzi Macedonii z Belgradem odbyło się pokojowo bez przelewu krwi⁷. Proces zmian w Macedonii rozpoczął się pod wpływem wydarzeń w sąsiednich republikach. Na przełomie listopada i grudnia 1990 r. odbyły się wybory do parlamentu, które przyniosły zwycięstwo ugrupowaniu głoszącemu hasła narodowe, nacjonalistyczne i antykomunistyczne, opowiadającym się za niepodległością i zmianami polegającymi na wprowadzeniu reguł gospodarki wolnorynkowej, a mianowicie Wewnętrznej Rewolucyjnej Macedońskiej Organizacji – Partii Macedońskiej Jedności Narodowej (*VRMO-DPMNE*)⁸. W styczniu 1991 r. prezydentem Macedonii został wybrany długoletni wicepremier republiki i działacz federalny Kiro Gligorov, a gabinet ekspertów utworzył Nikola Kljusev⁹. W referendum przeprowadzonym 8 września 1991 r. 95% jego uczestników opowiedziało się za niezależnością państwową¹⁰. Uwzględniając wyniki referendum Zgromadzenie proklamowało 17 września 1991 r. niepodległość

⁴ O zróżnicowaniu etnicznym, zob. P. Eberhardt, *Przemiany demograficzno-etniczne na obszarze Jugosławii w XX wieku*, Lublin 2005.

⁵ M. Tanty, *Balkany...*, s. 350-351. Zob. także: R. Rybak, *Antagonizm serbsko-chorwacki*, w: *Balkany. Etnokulturowe podłoże konfliktów*, red. W. Konarski, A. Koseski, Pułtusk 2006, s. 143-144.

⁶ Po roku 1945 Jugosławia była państwem federacyjnym, złożonym z 6 republik: Serbii, Chorwacji, Słowenii, Macedonii, Czarnogóry oraz Bośni i Hercegowiny i dwóch prowincji autonomicznych.

⁷ 40 obywateli Macedonii poległo jako żołnierze Jugosłowiańskiej Armii Ludowej poza jej terytorium. Zob. Notatka informacyjna o wizycie ministra ds. stosunków z zagranicą Republiki Macedonii, Denko Maleski. Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Urząd Rady Ministrów Gabinet Prezesa Rady Ministrów Jana Olszewskiego, Hanny Suchockiej, Współpraca z Zagranicą, sprawy ogólne (notatki informacyjne MSZ, T. II, 1992, nr 2431/49/2).

⁸ Najstarsze ugrupowanie na macedońskiej scenie politycznej. Jego początki sięgają jeszcze końca XIX w. i działalności macedońskiego ruchu narodowyzwolenczego przeciwko panowaniu Imperium Otomańskiego. Zob. E. Bujwid-Kurek, *Państwa południowosłowiańskie. Szkice politologiczne*, Kraków 2008, s. 123; Ł. Kobeszko, *Macedonia. Centroprawica zwyciężyła w przedterminowych wyborach*, http://www.psz.pl/http://www.psz.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=11298

⁹ J. Wojnicki, *Zgromadzenie, Parlament Macedonii*, Warszawa 2008, s. 12-13.

¹⁰ Referendum ujawniło jednak zasadnicze problemy dotyczące pewnych grup etnicznych w Macedonii. Zarówno etniczni Albańczycy, jak i Serbowie zbojkotowali głosowanie. Pierwsi byli niezadowoleni ze swojego statusu w nowej republice, drudzy woleli żyć pod rządami bliżej związanymi z krajem ich pochodzenia. Zob. H. Sokalski, *Odrobina przewencji. Dorobek dyplomacji przewencyjnej ONZ w Macedonii*, Warszawa 2007, s. 75-76.

Macedonii¹¹. W dwa miesiące później 17 listopada, parlament uchwalił konstytucję niepodległej Macedonii, która weszła w życie 20 listopada 1991 r.¹²

Proklamowanie niepodległości Macedonii z jednej strony kończyło proces usamodzielniania się państwa i narodu, stanowiło zwieńczenie postulowanych przez elity polityczne i większość społeczeństwa dążeń do samodzielności i niezależności państwowej, z drugiej zaś otwierało trwający do dziś proces wewnętrznej i międzynarodowej stabilizacji młodego państwa¹³. Najważniejsze po proklamowaniu Republiki Macedonii i zerwaniu więzi z Belgradem było doprowadzenie do uznania państwa na arenie międzynarodowej oraz ułożenie stosunków z sąsiadami na zasadzie przyjaźni i dobrosąsiedzkiej współpracy¹⁴. W styczniu 1992 r. Macedonia formalnie wycofała swoich przedstawicieli z Prezydium Federacji oraz odwołała macedońskich dyplomatów, którzy dotychczas reprezentowali Jugosławię za granicą. Sukcesem Macedonii było zawarcie porozumienia o wycofaniu z jej terytorium wszystkich armii jugosłowiańskich. Rząd macedoński przejął od wycofujących się wojsk obiekty wojskowe oraz ustanowił ochronę wszystkich granic¹⁵. Pod koniec grudnia 1991 r. Macedonia zainicjowała starania o międzynarodowe uznanie oraz o przyjęcie do organizacji międzynarodowych¹⁶. Z uwagi na kontrowersje związane z nazwą państwa do Organizacji Narodów Zjednoczonych została przyjęta w 1993 r. pod tymczasową nazwą „Była Republika Jugosłowiańska Macedonia” (*Former Yugoslav Republic of Macedonia – FYROM*)¹⁷.

¹¹ W literaturze prezentowane są różne daty proklamowania niepodległości przez Macedonią. Zob. S. Wojciechowski, *Integracja...*, s. 158.

¹² Parlament Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, Sobranie, uchwalił nową konstytucję 17 listopada 1991 r., w której kraj został zdefiniowany jak suwerenne państwo o nazwie „Republika Macedonii”. Zob. *Konstytucja Macedonii*, Warszawa 1999.

¹³ A. Koseski, *Główne problemy transformacji w Republice Macedonii (1991-2001)*, w: *Transformacja systemowa w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, red. T. Godlewski, A. Koseski, K.A. Wojtaszczyk, Bydgoszcz – Pułtusk 2000, s. 152.

¹⁴ Zob. szerzej: I. Stawowy-Kawka, *Historia Macedonii*, Warszawa – Wrocław 2000, s. 306-313.

¹⁵ Referendum zbojkotowała mniejszość serbska i albańska. Zob. J. Jackowicz, *Macedonia, „Europa Środkowo-Wschodnia 1992”*, Warszawa 1994, s. 119.

¹⁶ Macedonia została w kwietniu 1993 r. przyjęta do Międzynarodowego Funduszu Walutowego, a w grudniu tego roku do Banku Światowego. W 1995 r. uzyskała członkostwo w Radzie Europy, a w 2001 r. została członkiem stowarzyszonym Unii Europejskiej. Długa droga towarzyszy natomiast uzyskaniu przez Macedonię członkostwa w NATO, a to głównie za sprawą Grecji.

¹⁷ Nazwa Macedonia występowała w latach 1941-1991 jako nazwa republiki składowej SFRJ. Nazwa ta została zaczerpnięta z używanego od XIX w. określenia największej grupy ludności tego obszaru, lecz jest również zbieżna z częścią greckiej historii i użyciem tej nazwy dla trzech granicznych prowincji w północnej Grecji. Kontrowersja wokół nazwy „Macedonia” trwają od 1991 r. Grecy politycy uważają, że mianem „Macedonia” powinna być określana tylko północna część Grecji, gdzie urodził się Aleksander Macedoński, a obecna sytuacja może prowadzić do macedońskich żądań terytorialnych oraz destabilizacji całego regionu. Obawiają się również, że istnienie słowiańskiego państwa o nazwie „Macedonia” może być zarzewiem konfliktów w greckich prowincjach Macedonii Środkowej, Zachodniej i Wschodniej. Stanowisko Grecji w istotny sposób wpływało na postawę państw Wspólnoty Europej-

Jako nowe niezależne państwo Macedonia zmagala się z licznymi problemami natury zewnętrznej i wewnętrznej. W ramach stosunków zewnętrznych w pierwszej kolejności dążyła do uznania na arenie międzynarodowej oraz umocnienia swego bezpieczeństwa poprzez normalizację relacji sąsiedzkich oraz zacieśnianie więzi ze strukturami euroatlantyckimi. Przez długi czas dochodziło do sporów w kwestiach nazwy państwa macedońskiego oraz uznania języka i narodu macedońskiego, które w konsekwencji rzutowały chociażby na relacje macedońsko-greckie, czy macedońsko-bułgarskie. Trudności występowały również w relacjach Macedonii z nową Jugosławią (Serbią i Czarnogóra), w tym przypadku przez długi czas nierozstrzygnięta była kwestia granicy międzypaństwowej¹⁸.

Największym sprawdzianem dla niepodległej Macedonii były problemy wewnętrzne, które w pierwszej połowie 2001 r. przybrały postać krótkiej wojny domowej, a następnie przerodziły się w bardziej wyciszony, acz przedłużający się, konflikt narodowościowy¹⁹. Źródłem konfliktu pomiędzy Macedończykami i Albańczykami należy szukać w polityce narodowościowej kolejnych rządów Macedonii, które pomniejszały znaczenie mniejszości narodowościowych i nieakceptowały faktycznego składu narodowościowego Macedonii²⁰, rezultatu wojny w Kosowie, który zachęcił Albańczyków do powtórzenia scenariusza tym razem w Macedonii oraz złej sytuacji gospodarczej Macedonii, która spowodowała radykalizację nastrojów

skiej, UE, NATO i innych członków ONZ. Dopiero pod koniec 1993 roku państwa UE (za wyjątkiem Grecji) uznały w pełni Macedonię. Obecnie Macedonię pod tą nazwą uznaje ponad 120 państw, ale na forum ONZ używana jest nazwa „Była Jugosłowiańska Republika Macedonii” (lub akronim od jej nazwy w brzmieniu angielskim: *FYROM*), stosowana również przez NATO i Unię Europejską. Ze strony społeczności międzynarodowej padały różne propozycje nazwy tego państwa dla przykładu w lutym 2008 r. ONZ zaproponowała pięć nowych nazw dla Macedonii: Demokratyczna Republika Macedonii, Konstytucyjna Republika Macedonii, Niezależna Republika Macedonii, Republika Górnej Macedonii, Republika Nowej Macedonii. W październiku 2008 r. mediator z ramienia ONZ Matthew Nimetz podjął ostatnią próbę rozwiązania sporu o nazwę Macedonii proponując nazwę „Republika Macedonii Północnej”. Zob. ONZ proponuje dla Macedonii nazwę „Macedonia Północna”. Zob. L. Podhorecki, *Jugosławia. Dzieje narodów, państw i rozpad federacji*, Warszawa 2000, s. 202-203; H. J. Sokalski, *Odrobina prewencji. Dorobek dyplomacji prewencyjnej ONZ w Macedonii*, Warszawa 2007, s. 84-87; J. Jackowicz, *Macedonia*, „Europa Środkowo-Wschodnia 1993”, s. 107; *ONZ proponuje pięć nowych nazw dla Macedonii*, http://www.rp.pl/artukul/96606,202483_ONZ_propozycja_dla_Macedonii_nazwa_Macedonia_Polnocna_.html; <http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80614,4947812.html>’ Maciej Pietruszewski: Kontrowersje na temat tożsamości macedońskiej, <http://www.psz.pl/tekst-11517/Maciej-Pietruszewski-Kontrowersje-na-temat-tozsamosci-macedonskiej/Str-5>; M. Szpała, *Konflikt o nazwę Macedonii*, Analizy OSW, nr 22, 2008, <http://osw.waw.pl/pub/BiuletynOSW/2008/0806/080625/best01.htm>

¹⁸ J. Jackowicz, *Macedonia*, „Europa Środkowo-Wschodnia 1997-1998”, Warszawa 2000, s. 136-141.

¹⁹ A. Burakowski, *Macedonia*, „Europa Środkowo-Wschodnia 2001-2002”, Warszawa 2004, s. 151.

²⁰ Macedończycy stanowią 64,2% procent społeczeństwa, Albańczycy – 25,2%, Turcy – 3,9%, Romowie – 2,7%, Serbowie – 1,8%, inne – 2,2%. Zob. P. Codogni, *Macedonia*, „Europa Środkowo-Wschodnia 2005”, Warszawa 2008, s. 173.

społecznych i w konsekwencji zwrócić się przeciwko sobie obu grup narodowościowych²¹. Kruchą strukturę stosunków macedońsko-albańskich w latach 90. próbowały zburzyć różnego rodzaju aktami terroru oddziały Wyzwoleńczej Armii Kosowa za pośrednictwem swych komórek na terytorium Macedonii²². Jak wykazał rozwój wydarzeń w Macedonii stabilizacja sytuacji wymagała zaangażowania i współpracy w równym stopniu samych Macedończyków i Albańczyków, jak i społeczności międzynarodowej²³. Dopiero silna presja międzynarodowa zmusiła, zarówno rząd macedoński, jak i działacze mniejszości albańskiej do podjęcia rozmów o zakończeniu konfliktu²⁴. Udział społeczności międzynarodowej był konieczny nie tylko w celu zakończenia konfliktu, ale również w celu nadzorowania i monitorowania sytuacji w okresie późniejszym. Stała obecność przedstawicieli organizacji międzynarodowych stanowić miała gwarancję przestrzegania warunków porozumienia pokojowego i działać stymulująco na sytuację w zakresie bezpieczeństwa w całym regionie.

Formy współpracy pomiędzy Polską i Macedonią zmieniły się wraz z postępami w zakresie stabilizacji sytuacji w regionie, o czym świadczą podejmowane przez Polskę działania. Kontakty polsko-macedońskie, ich tempo i charakter determinowane były przez rozwój sytuacji zarówno w samej Macedonii, jak również w całym regionie bałkańskim. Polska traktowała region bałkański jako jeden organizm, opierając się na założeniu, iż destabilizacja sytuacji w jednym z państw może spowodować zachwianie z mozołem konstruowanego procesu pokojowego. Z uporem budowała kontakty polityczne i gospodarcze z państwami tego regionu, każde z nich traktując jako niezwykle ważne w procesie tworzenia bezpieczeństwa w Europie.

²¹ A. Burakowski, *Macedonia...*, s. 151.

²² Okazuje się również, że nie bez znaczenia dla zainicjowania walk mogło być podpisanie umowy o granicy państwowej między Macedonią i Jugosławią na początku 2001 r. Dla mieszkańców Kosowa oznaczało to, że nie mogli już przebywać w Macedonii tylko na podstawie dowodu osobistego, ale musieli również okazywać paszport. Zawarte porozumienie, które regulowało m.in. przebieg granicy państwowej oraz wprowadzenie skuteczniejszych patroli granicznych uniemożliwiło przemyt.

²³ I. Stawowy-Kawka, *Rola porozumienia ochrydzkiego w stabilizacji sytuacji politycznej na Bałkanach*, w: *Między wielką polityką a narodowym partykularyzmem*, red. J. Kiwerska, B. Koszel, Poznań 2002, s. 391-401; A. Parzymies, *Muzułmanie w Macedonii*, w: *Muzułmanie w Europie*, red. A. Parzymies, Warszawa 2003, s. 136-137.

²⁴ Konflikt zakończył się podpisaniem Porozumienia Ochrydzkiego, które zakładało m.in. nadanie językowi albańskiemu status języka urzędowego w parlamencie i administracji państwowej oraz w gminach, gdzie ponad 20% to ludność albańska; uznanie Albańczyków za równorzędny z Macedończykami naród w Republice Macedonii, co miało znaleźć swoje odzwierciedlenie w preambule konstytucji; finansowanie z budżetu państwa szkolnictwa wyższego w języku albańskim tam, gdzie Albańczycy stanowią ponad 20% ludności; poszerzenie składu osobowego policji, urzędów, wojska i administracji rządowej o przedstawicieli innych narodowości, tak by odzwierciedlały one skład etniczny społeczeństwa Macedonii; wprowadzenie równego statusu prawosławia, islamu i katolicyzmu; rozszerzone zostać miały prerogatywy władz lokalnych, co zwiększyć miało samorządność obszarów, na których przeważa ludność albańska. Zob. R. Bilski, *Luny nad Tetovem*, Warszawa 2002.

POLITYCZNY WYMIAR STOSUNKÓW POLSKO-MACEDOŃSKICH

Nawiązanie stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Macedonią nastąpiło 29 grudnia 1993 r. wraz z oficjalnym uznaniem przez Polskę samodzielności państwowej²⁵. Dotychczasowe związki polsko-macedońskie z uwagi na złożone losy narodu i kraju macedońskiego zaczęły rozwijać się dopiero się po II wojnie światowej i realizowane były z Republiką Macedonii wchodzącą w skład Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii²⁶. Warto zauważyć, że do 1991 r. współpraca polityczna i gospodarcza realizowana była w ramach federacji, natomiast współpraca kulturalno-naukowa, przede wszystkim w dziedzinach nauk humanistycznych, rozwijała się autonomicznie i miała bardzo intensywny charakter²⁷. Polska polityka zagraniczna od samego początku bardzo zdecydowanie działała na rzecz utrzymania niepodległego, stabilnego i demokratycznego państwa macedońskiego²⁸. Postawa Polski była konsekwencją przyjęcia stanowiska, iż suwerenna Była Jugosłowiańska Republika Macedonii jest elementem stabilności europejskiej, a przede wszystkim ważnym czynnikiem dialogu i współpracy na Bałkanach. Polskę i Macedonię łączyło podzielenie podobnych poglądów w sprawach przyszłości obu państw na kontynencie europejskim. Oba kraje dążyły do integracji ze strukturami euroatlantyckimi i w przyszłości skorzystanie ze skutecznych doświadczeń, związanych z procesem negocjacji Polski z UE, było niezwykle cenne dla Macedonii. Relacje polityczne pomiędzy oboma krajami rozwijały się stopniowo i brak było zasadniczych barier. Jedynie przez długi czas punktem spornym w dialogu politycznym pomiędzy Polską a Macedonią była kwestia nazwy państwa macedońskiego. Polska podobnie jak wiele innych państw uznała Macedonię pod nazwą Była Jugosłowiańska Republika

²⁵ Polska jako pierwsza z grona państw Europy Środkowej decyzją Rady Ministrów z 28 grudnia 1993 r. uznała państwo macedońskie. Zob. *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator*, T.I. *Europa 1918-2006*, Warszawa 2007, s. 250; Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych – z upoważnienia prezesa Rady Ministrów – na interpelację nr 8764 w sprawie uznania przez Rzeczpospolitą Polską nazwy Macedonia, w: *Sprawozdanie stenograficzne z 66. posiedzenia Sejmu RP w dniach 7, 8, 9 stycznia 2004 roku*, IV kadencja, Warszawa 2004.

²⁶ Zasady prawno-ustrojowe do 1963 r. Ludowej Republiki Macedonii, a od 1963 r. Socjalistycznej Republiki Macedonii określały macedońskie konstytucje republikańskie z 1946, 1963 i 1974 r. uchwalane w ślad za konstytucjami federalnymi (1946, 1953, 1963, 1974). Zob. I. Stawowy-Kawka, *Historia...*, s. 281-282; M.J. Zachariasz, *Komunizm...*, s. 90-91, 206-207, 352-353; J. Jackowicz, *Wstęp*, w: *Konstytucja Republiki Macedonii*, Warszawa 1999, s. 5.

²⁷ Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Urząd Rady Ministrów Prezesa Rady Ministrów Jana Olszewskiego, Hanny Suchockiej, Wizyty rządowe, T. 1, 1992, nr 2431/52/1.

²⁸ Polska wspólnie z innymi państwami Grupy Wyszehradzkiej (Czecho-Słowacją i Węgrami) konsekwentnie opowiadała się za uznaniem Macedonii na takich samych zasadach, jak wszystkich pozostałych republik i sugerowała ówczesnej EWG, iż nie można stosować podwójnych standardów w tym względzie. Takie stanowisko wyraziła w Pradze w 1992 r. podczas spotkania państw członków Grupy Wyszehradzkiej. Zob. *Informacja ministra spraw zagranicznych o polityce zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej*, Sejm RP I kadencja, 14. posiedzenie w dniu 8 maja 1992, <http://orka2.sejm.gov.pl/Debata1.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/997c597e3f22df36c125750700451d7f?OpenDocument>

Macedonii²⁹. Ten fakt spowodował, iż wzajemne relacje – mimo generalnie poprawnego ich charakteru – nie należały do szczególnie intensywnych³⁰. Strona macedońska nie kryła niezadowolenia z postawy Polski, nalegając usilnie przez długi czas na używanie w oficjalnych dokumentach nazwy Republika Macedonii. Wprawdzie uznanie to pozwoliło w przyszłości na zainicjowanie współpracy politycznej, gospodarczej, kulturalnej, a wzajemne wizyty na szczeblu prezydenckim, rządowym i parlamentarnym były tego przykładem, jednakże władze macedońskie nie ukrywały niezadowolenia z tego faktu. W kwestii oficjalnej nazwy państwa macedońskiego Polska stosowała praktykę przyjętą przez wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej, dzieląc opinię, iż realne rozwiązanie tego problemu musi być efektem porozumienia pomiędzy najbardziej zainteresowanymi podmiotami, czyli Macedonią i Grecją³¹. W latach 1996-1998 w umowach dwustronnych stosowana była kompromisowa formuła „w imieniu Rządu Macedońskiego” lub „za rząd macedoński”. Przez kolejne kilka lat władze macedońskie nie zgadzały się jednak na stosowanie jej w praktyce, co spowodowało zahamowanie rozwoju stosunków traktatowych. Zagadnienie to pozostawiono do rozstrzygnięcia na wyższym szczeblu politycznym w 2005 r. Wznowienie tematu sukcesji Republiki Macedonii w stosunku do umów po byłej Jugosławii oraz podpisanie porozumienia było możliwe dzięki podjęciu przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 sierpnia 2005 r. decyzji o posługiwaniu się przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w stosunkach z państwem macedońskim nazwą „Republika Macedonii”³². Jednocześnie Rada Ministrów zdecydowała, że nazwa Była Jugosłowiańska Republika Macedonii będzie używana przez Rząd RP na forum międzynarodowym (ONZ, UE, NATO itp.). Decyzja ta umożliwiła w przyszłości podpisanie porozumienia międzypaństwowego o uregulowaniu stosunków traktatowych. Była ona konieczna ze względu na to, że Republika Macedonii, która uzyskała niepodległość w 1991 r. była jednym z państw wchodzących wcześniej w skład Republiki Jugosłowiańskiej i stała się sukcesorką zobowiązań państw poprzedników w odniesieniu do umów zawartych z Polską w latach 1922-1991. Ustawa o realizacji konstytucji Republiki Macedonii z 1991 r. w art. 4 uznała

²⁹ Polska konsekwentnie stała na stanowisku, iż uznanie niepodległości Macedonii oraz innych państw postjugosłowiańskich powinno stanowić akt europejski albo przynajmniej akt reprezentatywnej grupy państw europejskich. Takie stanowisko wyraziły Polska, Czechosłowacja i Węgry 5 maja 1992 r. w przyjętym oświadczeniu. Zob. Notatka informacyjna o wizycie ministra ds. stosunków z zagranicą Republiki Macedonii Denko Maleskiego, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Urząd Rady Ministrów Gabinet Prezesa Rady Ministrów Jana Olszewskiego, Hanny Suchockiej, Współpraca z zagranicą, sprawy ogólne (notatki informacyjne MSZ, T. II, 1992, nr 2431/49/2.

³⁰ Mimo tego były one najbardziej zaawansowane w porównaniu z innymi krajami regionu Europy Środkowo-Wschodniej.

³¹ Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych – z upoważnienia prezesa Rady Ministrów – na interpelację nr 8764 w sprawie uznania przez Rzeczpospolitą Polską nazwy Macedonia, Warszawa, dnia 15 grudnia 2004 roku, <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ4.nsf/main/4C079D02>

³² Druk nr 1922, Warszawa 2007, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/1BF0B3B7C969F8D-3C125732A003C9D0B/\\$file/1922.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/1BF0B3B7C969F8D-3C125732A003C9D0B/$file/1922.pdf)

bowiem Republikę Macedonii za prawnego sukcesora SFRJ, przejmującego prawa i obowiązki wywodzące się z utworzenia SFRJ. Oba państwa z uwagi na głębokie przemiany, jakie zaszły w ostatnich latach w obu z nich, uznały za istotne dokonanie przeglądu bilateralnych stosunków traktatowych pod kątem przydatności zawartych wcześniej umów w nowych warunkach politycznych. W sprawie sukcesji Republiki Macedonii w stosunku do umów zawartych między Polską (Polską Rzeczpospolitą Ludową, Rzeczpospolitą Polską) a byłą Jugosławią (Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców, Królestwem Jugosławii, Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii, Socjalistyczną Federacyjną Republiką Jugosławii) w latach 1922-1991 odbyła się jedna runda konsultacji. Porozumienie o uregulowaniu dwustronnych stosunków traktatowych z Republiką Macedonii nie mogło zostać przez dłuższy czas podpisane z uwagi na stanowisko Macedonii, która kontestowała zastosowaną w projekcie porozumienia nazwę państwa macedońskiego. Oba państwa dążąc do określenia zakresu stosunków traktatowych między nimi i do ich umocnienia, tworząc podstawę do zawierania nowych porozumień opierając się na zasadach prawa międzynarodowego i w interesie obu stron podczas wizyty prezydenta Macedonii w Polsce 9 maja 2007 r. w Warszawie podpisały stosowną umowę.

Analizując czynniki decydujące o charakterze i intensywności relacji polsko-macedońskich należy uwzględnić zarówno koncepcje i założenia polskiej polityki zagranicznej po 1989 r., jak również sytuację Macedonii na arenie międzynarodowej, problemy wewnętrzne, z jakimi zmagало się to państwo po ogłoszeniu niepodległości, a nadto założenia jego polityki zagranicznej. Determinanty te przesądziły o natężeniu polsko-macedońskich relacji, które należy rozpatrywać zarówno w ramach kontaktów bilateralnych, jak i aktywności Polski w ramach organizacji międzynarodowych, w tym zaangażowaniu w działalność społeczności międzynarodowej na rzecz stabilizacji w regionie bałkańskim oraz wsparciu humanitarnym.

Stosunki polityczne polsko-macedońskie rozwijają się sukcesywnie i przybierają zadowalający obie strony charakter. Ich poziom, niezależnie od okoliczności i sytuacji w Macedonii i regionie, charakteryzuje się ze strony polskiej dbałością o utrzymanie stałego dialogu politycznego, rozwoju współpracy gospodarczej i kontaktów w sferze kultury i nauki. Macedonia upatruje w Polsce atrakcyjnego partnera przede wszystkim z uwagi na wielkość naszego państwa. Dla strony macedońskiej rynek polski jest ważny z dwóch powodów – jako docelowy, niemal 39-milionowy rynek, a nadto przez Polskę Macedończycy chcą dotrzeć na rynki unijne, niezależnie od własnych umów z Unią Europejską. Jednakże głównym powodem, dla którego Macedonia dąży do intensyfikacji relacji z Polską są nasze doświadczenia udanej transformacji politycznej i gospodarczej oraz wiedza i doświadczenia związane z procesem negocjacji Polski z *NATO* i UE. Dla Macedonii, która wśród priorytetów swojej polityki zagranicznej wymienia członkostwo w *NATO* i UE polskie wnioski z okresu ubiegania się o członkostwo w tych organizacjach są wielce pomocne. Nie dziwi więc, iż podczas każdej wizyty międzypaństwowej, zarówno na szczeblu prezydenckim, jak również rządowym i parlamentarnym kwestie te były podnoszo-

ne. Politycy macedońscy wyrażali nadzieję skorzystania z polskiego doświadczenia w tym względzie.

Motywy intensyfikacji kontaktów Polski z Macedonią stanowiły pochodną jej polityki wobec całego regionu bałkańskiego. Polska dążyła do utrzymania pozycji największego państwa w regionie Europy Środkowej, państwa o ugruntowanej pozycji międzynarodowej i państwa aktywnie włączającego się w proces umacniania bezpieczeństwa i stabilizacji w tej części kontynentu europejskiego. Percepcja Polski jako państwa o znacznym potencjale politycznym w regionie wymagała zarazem od nas zaangażowania, zarówno w postaci dialogu politycznego, jak również wsparcia gospodarczego i finansowego Macedonii oraz promowania jej interesów w *NATO* czy UE. Dla Polski Macedonia pozostaje istotnym partnerem, przede wszystkim ze względów bezpieczeństwa³³. Polska poprzez wspieranie niepodległościowych starań Macedonii, a następnie sekundując przeobrażeniom politycznym i gospodarczym liczyła na stabilizację na Bałkanach wzmacniającą bezpieczeństwo całej Europy. Uznając, iż demokratyzacja regionu zwiększy szansę na trwałe pokój i bezpieczeństwo w regionie, oferowała Macedonii pomoc w procesie demokratyzacji, gotowa była też dzielić się doświadczeniami udanej transformacji, a przede wszystkim udzielała wsparcia macedońskim aspiracjom proeuropejskim i proeuroatlantyckim³⁴. Zainteresowanie problemami Macedonii i pozostałych państw regionu bałkańskiego oraz wspieranie ich działań na arenie międzynarodowej miały w założeniach polskiej polityki zagranicznej zaowocować w przyszłości trwałą obecnością Polski w tym regionie³⁵.

Stosunki bilateralne pomiędzy Polską i Macedonią rozwijają się sukcesywnie, a impulsem do nawiązania wzajemnej współpracy na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i wojskowej było formalne uznanie niepodległości Macedonii. Z uwagi na rozwój wydarzeń na Bałkanach do połowy lat 90., a nade wszystko na problemy wewnętrzne samej Macedonii, brak było sprzyjającego klimatu do rozwoju stosunków dwustronnych. Ożywiły się one dopiero w drugiej połowie lat 90. po zakończeniu konfliktu na Bałkanach. Serię spotkań zapoczątkowała wizyta ministra spraw zagranicznych Dariusza Rosatiego na Bałkanach w listopadzie 1996 r. Odwiedził on również Macedonię i był pierwszym szefem polskiej dyplomacji, który złożył oficjalną wizytę w tym kraju. Spotkał się wówczas z tamtejszymi politykami, m.in. z prezydentem Macedonii Kiro Gligorovem, z premierem Branko Crvenkovskim i przewodniczącym parlamentu Tito Petkovskim, omawiając m.in. sytuację na Bałkanach, możliwości intensyfikacji wzajemnej współpracy, w tym współpracę obu państw na forum międzynarodowym. Podczas wizyty polskiego ministra podpisano

³³ „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych” 26 VI 2003, IV kadencja Sejmu, <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgsknr/SZA-97>

³⁴ Zob. *Informacja rządu o podstawowych kierunkach polityki zagranicznej Polski*, Sejm RP III kadencja, Sprawozdanie stenograficzne z 47. posiedzenia, Warszawa 1999.

³⁵ „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych” 26 VI 2003, IV kadencja Sejmu, <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgsknr/SZA-97>

trzy umowy: o współpracy gospodarczej, popieraniu wzajemnych inwestycji i unianianiu podwójnego opodatkowania³⁶. Natomiast w listopadzie 1996 r. wraz z grupą parlamentarzystów macedońskich gościł w Polsce Tito Petkovski, przewodniczący parlamentu Republiki Macedonii. Podczas spotkania z polskimi politykami potwierdził wolę i gotowość rozwijania stosunków dwustronnych. Wyrzcił przekonanie, iż z uwagi na normalizowanie się sytuacji na Bałkanach uda się firmom macedońskim powrócić na polski rynek, a Polska zwiększy zakres inwestowania na rynku macedońskim. Uzyskał również zapewnienie ze strony polskich władz, że Warszawa wesprze macedońskie starania o członkostwo w *CEFTA*. Potrzebę taką uzasadnił priorytetami polityki zagranicznej Macedonii, spośród których integracja z krajami należącymi do *CEFTA* miała stanowić etap pośredni w staraniach Macedonii o wejście do Unii Europejskiej³⁷.

Kilka miesięcy później 24 kwietnia 1997 r. w Polsce gościł minister spraw zagranicznych Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii Ljuborir Frčkoski. Oprócz spotkania w polskim MSZ przyjął także zaproszenie marszałka Sejmu Józefa Zycha. Rozmawiano o stosunkach dwustronnych oraz problemach międzynarodowych. Marszałek Józef Zych potwierdził prezentowane przez polską stronę stanowisko na temat roli Macedonii w regionie, mówiąc, iż „niepodległa Macedonia o uregulowanych stosunkach z sąsiadami jest ważnym czynnikiem stabilizującym w tej części regionu Bałkanów”. Podkreślił też, iż Polska przywiązuje dużą wagę do partnerskiej współpracy z Macedonią i gotowa jest do dzielenia się doświadczeniami dotyczącymi przygotowań do członkostwa w *NATO* i Unii Europejskiej³⁸. Macedonia była zainteresowana pogłębieniem współpracy z Polską i z zadowoleniem przyjęła inicjatywę otwarcia polskiej ambasady w Skopje³⁹.

W październiku 1997 r. w Polsce z pierwszą oficjalną wizytą państwową przybył prezydent Kiro Gligorov. Podczas spotkania z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim rozmawiano o współdziałaniu na forum międzynarodowym, o współpracy z Macedonią w pokojowym rozwiązywaniu problemów bałkańskich, o możliwościach intensyfikacji stosunków gospodarczych, a także rozwoju współpracy w takich dziedzinach, jak sport, turystyka, wymiana młodzieży. Prezydent Kwaśniewski podziękował prezydentowi K. Gligorowowi za przyjazny gest, kiedy to w trakcie powodzi w Polsce w 1997 r. rząd Macedonii przyjął na wakacje sporą grupę polskich

³⁶ Dariusz Rosati w Macedonii, <http://new-arch.rp.pl/arttykul/115642.html>

³⁷ Zwyciężał rozsądek. Rozmowa z Tito Petkovskim, przewodniczącym parlamentu Republiki Macedonii, <http://new-arch.rp.pl/arttykul/109251.html>

³⁸ <http://kronika.sejm.gov.pl/kronika.97/text/pl/km-166.htm>

³⁹ Przedstawicielstwo dyplomatyczne w Skopje zostało utworzone w 1996 r. Od 10 września 1997 r. Władysław Bilut pełnił funkcję *chargé d'affaires a.i.*, Andrzej Dobrzyński od 20 stycznia 2000 r. najpierw jako *chargé d'affaires a.i.*, a następnie od 16 września 2003 r. jako ambasador, Grzegorz Mazek od 17 grudnia 2006 r. jako *chargé d'affaires a.i.* Obecnie funkcję ambasadora Nadzwyczajnego i Pełnomocnego w Republice Macedonii pełni Dariusz Karol Bachura. Zob. *Informator...*, s. 250; <http://www.skopje.polemb.net/index.php?document=37>

dzieci. Prezydent Kwaśniewski ubolewał, iż mimo przygotowania wielu umów międzynarodowych, z uwagi na brak definitywnego rozstrzygnięcia problemu dotyczącego międzynarodowego uznania nazwy suwerennego państwa Macedonii, nie mogło dojść do ich podpisania. Polska oczekiwała na rozstrzygnięcie tej kwestii na arenie międzynarodowej i – jak zapewniano – wszystkie działania związane z przygotowaniem umów miały być prowadzone, aby w momencie, kiedy zapadną w tej kwestii ostateczne decyzje, można będzie te umowy podpisać⁴⁰. Sprawa ta wielokrotnie powracała podczas polsko-macedońskich spotkań, zarówno na rządowym, jak i prezydenckim szczeblu. Podczas wizyty prezydent Macedonii nalegał na zmianę stanowiska Polski w sprawie nazwy państwa macedońskiego. Brak zgody ze strony polskiego prezydenta uniemożliwił podpisanie wspólnej deklaracji, wyrażającej wolę współpracy w dziedzinie politycznej, gospodarczej i kulturalnej. Kontrowersje wokół nazwy zablokowały również zawarcie wielu uzgodnionych wcześniej umów, między innymi o współpracy w dziedzinie transportu, kultury, o readmisji i ruchu bezwizowym. Prezydent Macedonii z wielkim niezadowoleniem opuścił Polskę w sytuacji, gdy jego oczekiwania nie zostały spełnione⁴¹. Brak uznania przez Polskę nazwy Republika Macedonii spowodowało, iż przez kilka kolejnych lat nie udało się sfinalizować podpisania uzgodnionych już wcześniej umów dwustronnych. Władze Macedonii nalegały na posługiwanie się preferowaną przez nich nazwą, jak wspomniano wyżej sprawa została pomyślnie zakończona wraz z decyzją rządu polskiego z 2005 r.

Polska upatrywała w Macedonii partnera we współpracy politycznej i gospodarczej, wspierała aspiracje do Unii Europejskiej i NATO⁴². Polska konsekwentnie realizowała przyjętą wobec Macedonii politykę, która kontynuowana była niezależnie od politycznych konstelacji w Polsce. W innych warunkach realizowana była macedońska polityka zagraniczna, która nierzadko musiała reagować na kolejne sytuacje kryzysowe, szukać dróg porozumienia i kompromisu, aby uchronić i wzmocnić własną państwowość⁴³. Mimo napięć i kryzysów wewnętrznych, jakich doświadczała Macedonia dążyła ona do zrealizowania swoich strategicznych celów w polityce zagranicznej, a jednym z nich było zbliżenie ze strukturami euroatlantyckimi. Jego realizacja uzależniona była jednak od spełnienia wielu warunków, stąd też pomoc okazywana m.in. przez Polskę, która gotowa była dzielić się własnym doświadczeniem, była dla Macedonii niezwykle cenna. Polska konsekwentnie zapewniała o wspieraniu macedońskich aspiracji i niezależnie od politycznych, gospodarczych i etnicznych trudności Macedonii popierała działania tego państwa na arenie międzynarodowej. W opinii prezydenta Kwaśniewskiego wyrażonej podczas oficjalnej wizyty w Polsce prezydenta Borysa Trajkowskiego w lutym 2000 r.,

⁴⁰ *Wizyta oficjalna Prezydenta b.J.Republiki Macedonii – konferencja prasowa*, <http://www.kwasniewskialeksander.pl/int.php?id=114&mode=view>

⁴¹ J. Jackowicz, *Macedonia*, „Europa Środkowo-Wschodnia 1997-1998”, Warszawa 2000, s. 140.

⁴² *W powyborczym tygł*, <http://new-arch.rp.pl/artukul/251060.html>

⁴³ I. Stawowy-Kawka, *Historia...*, s. 314.

Macedonia realizowała te same cele w polityce międzynarodowej, które były celami Polski, starała się o przyjęcie do struktur północnoatlantyckich i do Unii Europejskiej, a także odgrywała niezmiernie ważną rolę stabilizującą na Bałkanach. Argumenty, które sformułował polski prezydent wzmacniały potrzebę udzielania Macedonii wszelkiej pomocy w procesie realizacji celów macedońskiej polityki zagranicznej, której elementem były relacje z Polską⁴⁴. Zapewnienia o wspieraniu proeuropejskich dążeń powtórzył prezydent Aleksander Kwaśniewski w październiku 2002 r. podczas oficjalnej wizyty w Macedonii. Zwracano uwagę na zadowalający poziom polityczny wzajemnych kontaktów, podkreślając zarazem potrzebę zintensyfikowania relacji ekonomicznych. Obaj prezydenci zgodnie podkreślali potrzebę intensyfikacji stosunków gospodarczych, w tym celu – ich zdaniem – należało m.in. przyspieszyć podpisanie umowy o wolnym handlu⁴⁵. Za ważną uznali również liberalizację polityki wizowej, a przede wszystkim wprowadzenie niższych opłat i dłuższego czasu ważności wiz i wielokrotnego charakteru. Stosowne porozumienia w tej sprawie podpisali w kwietniu 2006 r. ministrowie spraw zagranicznych obu państw⁴⁶.

Kolejne spotkanie na szczeblu prezydenckim miało miejsce w maju 2007 r. Wówczas oficjalną wizytę w Polsce złożył prezydent Republiki Macedonii Branko Crvenkowski⁴⁷. Został przyjęty przez prezydenta Polski Lecha Kaczyńskiego oraz

⁴⁴ *Spotkanie Prezydenta RP z Prezydentem Macedonii*, <http://www.kwasniewskialeksander.pl/int.php?id=649&mode=view>

⁴⁵ *Oficjalna wizyta Prezydenta RP z Małżonką w Republice Macedonii*, <http://www.kwasniewskialeksander.pl/int.php?id=1337&mode=view>

⁴⁶ Odbędzie się to podczas oficjalnej wizyty w Warszawie minister spraw zagranicznych Republiki Macedonii Ilinki Mitrevej. Efektem spotkania ministrów spraw zagranicznych Polski i Macedonii Ilinki Mitrovej i Stefana Mellera było zniesienie opłat wizowych dla Macedończyków podróżujących do Polski, zniesienie wiz dla Polaków podróżujących do Macedonii, rok Polski w Macedonii, podpisanie umowy o readmisji i o zabezpieczeniu społecznym. Umowa readmisyjna zobowiązywała państwa do przekazywania i przyjmowania osób, które nielegalnie dostały się na terytorium jednego z sygnatariuszy. Według ministra podpisanie takiej umowy z krajami członkowskimi UE jest wymogiem stawianym państwom starającym się o wejście do Unii. Natomiast podjęte decyzje w sprawie reżimu wizowego oznaczały, iż od 1 maja 2006 r. zostały zniesione opłaty wizowe dla obywateli Republiki Macedonia, zaś Macedonia od 1 maja zniósła wizy dla obywateli Polski. Podczas rozmów omawiano również problematykę gospodarczą, wyrażając zadowolenie ze stopniowego acz sukcesywnego wzrostu wymiany handlowej w ostatnich latach. Równie przychylnie ministrowie ocenili współpracę kulturalną i naukową pomiędzy oboma krajami. Minister Ilinka Mitreva podziękowała za poparcie, jakiego Polska udzielała Macedonii w jej staraniach o uzyskanie członkostwa w *NATO* i Unii Europejskiej. Macedonia, o czym poinformowała minister, pragnęła korzystać z doświadczeń polskich w tej materii, stąd też wystosowała prośbę do ministra Mellera, by polscy eksperci przyjechali do Macedonii i podzielili się swoim doświadczeniem, <http://www.msz.gov.pl/Wizyta,Minister,Spraw,Zagranicznych,Macedonii,,Pani,Ilinki,Mitrevej,w,Polisce,5226.html>

⁴⁷ W kwietniu 2004 r. został wybrany w przedterminowych wyborach prezydenckich następcą tragicznie zmarłego Borisa Trajkovskiego, który zginął 26 lutego 2004 r. w katastrofie lotniczej na terytorium BiH. Objął urząd prezydenta 12 maja 2004 r. Zob. P. Codogni, *Macedonia*, „Europa Środkowo-Wschodnia 2004”, Warszawa 2007, s. 177-179.

premiera Jarosława Kaczyńskiego. Podczas spotkania z macedońskim gościem prezydent Kaczyński wyraził nie tylko zadowolenie z podpisanego porozumienia o uregulowaniu dwustronnych stosunków traktatowych, które – jak twierdził – wzmocni w przyszłości wzajemne relacje, ale również opowiedział się za euroatlantyckimi aspiracjami Macedonii. Prezydent Kaczyński zapewnił, iż „jesteśmy zwolennikami polityki otwartych drzwi w imię solidarności europejskiej, w imię stabilizacji europejskiej, w imię tego, żeby z wspianego pomysłu, jakim jest Unia Europejska mogli skorzystać wszyscy, a nie tylko niektórzy”. Prezydent Kaczyński odniósł się również do oficjalnej nazwy państwa macedońskiego, przypominając, iż Polska uznaje konstytucyjną nazwę Republiki Macedonii, stwierdzając „przy całym naszym szacunku dla naszych greckich przyjaciół z Unii Europejskiej i z NATO nie jesteśmy w stanie przyjąć do wiadomości i uznać za uzasadnione jakiegokolwiek kwestionowanie tej nazwy”⁴⁸. Podobne zapewnienia padły ze strony premiera Jarosława Kaczyńskiego. W rozmowie z prezydentem Macedonii Branko Crvenkovskim podkreślił, że Polska popiera dążenia tego kraju do wejścia w struktury NATO i Unii Europejskiej. Podczas spotkania rozmówcy zgodnie przyznali, że stosunki bilateralne naszych krajów są bardzo dobre, jednak należy zintensyfikować współpracę gospodarczą⁴⁹.

Polscy i macedońscy politycy wykorzystywali różnego rodzaju okazje do spotkań i dyskusji na najważniejsze dla obu stron kwestie. Dla przykładu, w czasie Forum Bezpieczeństwa Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego⁵⁰, które toczyło się w dniach 28-29 czerwca 2007 r. w Ochrydzie, odbyło się spotkanie minister Anny Fotygi z premierem Macedonii Nikołą Gruevskim. Podczas tego spotkania minister po raz kolejny wyraziła poparcie dla euroatlantyckich aspiracji Macedonii. Rozmowa dotyczyła także bezpieczeństwa w regionie oraz perspektyw współpracy gospodarczej między Polską a Republiką Macedonii⁵¹. Natomiast prezydent Kaczyński gościł w Macedonii w dniach 1-2 maja 2008 r. na spotkaniu prezydentów państw Europy Środkowej w Ochrydzie. Z prezydentem Macedonii Branko Crvenkovskim rozmawiał o sporze grecko-macedońskim dotyczącym nazwy państwa Macedonia,

⁴⁸ <http://www.prezydent.pl/x.node?id=7542817&eventId=11028022>

⁴⁹ *Polska wspiera przystąpienie Macedonii DO UE I NATO*, <http://www.kprm.gov.pl/archiwum/070509-1.htm>

⁵⁰ Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (*Euro-Atlantic Partnership Council – EAPC*) została ustanowiona w maju 1997 r. Wcześniej współpraca NATO z państwami partnerskimi odbywała się w ramach powołanej w 1991 r. Północnoatlantyckiej Rady Współpracy (*North Atlantic Cooperation Council – NACC*). *EAPC* to wielonarodowe forum oferujące ramy dla konsultacji i współpracy państw członkowskich i partnerskich w wymiarze politycznym i w kwestiach związanych z bezpieczeństwem. Polska przystąpiła do *NACC* w 1991 r. Zob. R. F. Simmons Jr. *Dziesięć lat Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC) – osobista refleksja*, <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/polish/art5.html>

⁵¹ Spotkania w ramach Forum odbywają się cyklicznie na szczeblu ministerialnym i stanowią okazję do dialogu na temat aktualnych zagadnień bezpieczeństwa państw NATO i partnerskich, przy współudziale przedstawicieli środowisk akademickich i biznesu. Zob. *Komunikat ws. udziału Pani Minister Anny Fotygi w Forum Bezpieczeństwa Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego*, Ochryd, 28-29 czerwca 2007 r.

który stał się powodem niezaproszenia Macedonii do członkostwa w Sojuszu na ostatnim szczycie *NATO* w kwietniu w Bukareszcie⁵².

Zasadnicze kwestie, które podnoszono podczas spotkań dwustronnych dotyczyły przede wszystkim sposobów intensyfikacji kontaktów gospodarczych, które nie rozwijały się równoległe do kontaktów politycznych. Zapewniano o woli obu stron do zdynamizowania współpracy handlowej, popieraniu inwestycji i dążeniu do usunięcia wszelkich barier hamujących rozwój współpracy gospodarczej⁵³. Ze swej strony Polska zapewniała o popieraniu europejskich i euroatlantyckich starań Macedonii, doceniała rolę tego państwa w utrzymaniu pokoju i stabilizacji na Bałkanach. Polska obserwowała proces zmian w Macedonii, wprowadzanie reform politycznych, demokratyzację systemu. Wyrażała zaniepokojenie i wspierała działania władz macedońskich na rzecz stabilizacji sytuacji wewnętrznej, krytykowała wszelkie działania, które mogłyby godzić w suwerenność i integralność terytorialną Republiki Macedonii⁵⁴.

Pomimo faktu, iż kraje bałkańskie nie znajdują się w głównym nurcie polskiej polityki zagranicznej, Polska starała się intensyfikować kontakty z państwami tego regionu przede wszystkim z uwagi na korelacje bezpieczeństwa narodowego Polski z bezpieczeństwem i stabilizacją w tym regionie. Polska wyrażała również nadzieję, iż poprzez aktywność w rozwiązywaniu problemów państw bałkańskich uda się

⁵² *Kaczyński rozmawiał o integracji*, http://www.psz.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=10749

⁵³ Współpraca gospodarcza Polski z państwami bałkańskimi pozostaje rzeczywiście na niskim poziomie, a aktywność polskich inwestorów skupia się głównie na Serbii i Chorwacji. Od kilkunastu lat Polska ma nadwyżkę w handlu z Macedonią, która systematycznie się zwiększa. W 2008 r. nadwyżka w handlu z Macedonią wynosiła 248,5 mln USD, czyli ponad dwukrotnie więcej niż w 2007 r. Obroty handlowe z Polską wynosiły 282 mln USD, co stawia Polskę na 11 miejscu w grupie głównych partnerów handlowych Macedonii (2,6% wartości obrotów). Eksport do Macedonii był 16 razy wyższy niż import z Macedonii i wynosił 265 mln euro (import do Polski to 16,8 mln euro). Eksport do Macedonii rósł znacznie szybciej niż import (63% vs. 52%). Do Macedonii eksportowane są głównie półprodukty żelazne i stalowe oraz generatory prądu, pojazdy samochodowe i żywność. Z kolei z Macedonii importuje się głównie wyroby tekstylne, warzywa i elektryczne ogrzewacze wody. Do tej pory uruchomiono tylko jedną dużą polską inwestycję w Macedonii, a mianowicie w 2006 r. firma *Arlen* zainwestowała ok. 1 mln euro w fabrykę odzieży ochronnej i specjalistycznej w Delcevie. Zob. <http://www.skopje.polemb.net/?document=55&PHPSESSID=4ffb1945e248ad10fb0865129ea88a08>

⁵⁴ W okresie kryzysu w Macedonii spowodowanego eskalacją konfliktu między Macedończykami a Albańczykami Polska potępiała zbrojne ataki albańskich ekstremistów oraz solidaryzowała się z działaniami władz macedońskich mającymi na celu stabilizację sytuacji i zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom. Zarazem popierając ścisłą współpracą rządu w Skopje ze wspólnotą międzynarodową na rzecz przywrócenia pokoju społecznego na obszarach kraju zamieszkałych przez macedońskich Albańczyków Polska oczekiwała, że przeciwdziałanie potencjalnym konfliktom na tle narodowościowym w Macedonii opierać będzie się nadal na poszanowaniu praw człowieka i obywatela oraz rozwiązaniach politycznych, zgodnie z powszechnie uznanymi międzynarodowymi normami i sposobami postępowania. Zob. *Zaniepokojenie sytuacją w Republice Macedonii. Oświadczenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 19 marca 2001 roku oraz Oświadczenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie sytuacji w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, www.msz.gov.pl

powrócić do natężenia relacji politycznych i gospodarczych sprzed wybuchu wojny na Bałkanach.

ZAANGAŻOWANIE POLSKI W PROCES STABILIZACJI W REGIONIE

Nie bez znaczenia dla charakteru relacji polsko-macedońskich była nasza obecność na Bałkanach i udział w działaniach społeczności międzynarodowej na rzecz stabilizacji w regionie. Polska zaangażowana była od samego początku w działania organizacji międzynarodowych, zmierzających do zapewnienia i utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na Bałkanach⁵⁵. Uczestniczyła w działaniach wszystkich międzynarodowych organizacji zaangażowanych w utrzymywanie i stabilizację sytuacji zarówno ONZ, jak również *NATO*, *OBWE* oraz Unii Europejskiej.

Obecność wojskowa Polski w rejonie Bałkanów rozpoczęła się w połowie kwietnia 1992 r. w związku z przyjęciem przez Polskę zaproszenia sekretarza generalnego ONZ do udziału w Siłach Ochronnych ONZ w Jugosławii *UNPROFOR* (*United Nations Protection Force*)⁵⁶. Po uznaniu niepodległości Macedonii przez ONZ pojawiła się kwestia utrzymania pokoju i ochrony granic (kraj ten nie miał wówczas swego wojska). Dlatego też mandat *UNPROFOR* objął także terytorium Macedonii⁵⁷. W skład grupy, której zadaniem było kontrolowanie granic między Macedonią, Albanią i Serbią weszło 15 strażników z Polskiej Straży Granicznej, którzy kontrolowali granice między Macedonią, Albanią i Serbią⁵⁸. Polscy żołnierze uczestniczyli również w misji ONZ *UNPREDEP* (*United Nations Preventive Deployment Force*) ustanowionej 31 marca 1995 r. rezolucją Rady Bezpieczeństwa S/RES/983. Pierwszą w historii ONZ operację prewencyjną ustanowiono w celu zastąpienia sił kontyngentu *UNPROFOR* na terytorium *FYROM*. Kierował nią Henryk Sokalski, pełniący funkcję Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego w Siłach

⁵⁵ Zob. Cz. Marcinkowski, *Operacje pokojowe na początku XXI wieku*, Warszawa 2004, s. 48, 56-63.

⁵⁶ Siły pokojowe *UNPROFOR* utworzono rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ S/RES/743 w celu zapobieżenia eskalacji konfliktu, jaki ogarnął terytorium byłej Jugosławii w 1991 r. *UNPROFOR* początkowo miał działać w Chorwacji w celu załagodzenia sporu i stworzenia warunków do zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa koniecznych do rozpoczęcia rozmów nad rozwiązaniem kryzysu. Po rozszerzeniu konfliktu na Bośnię i Hercegowinę w czerwcu 1992 r. mandat sił został rozszerzony, a ich kontyngent zwiększony. Od tej pory zadaniem *UNPROFOR* było także m.in. zapewnienie bezpieczeństwa lotnisku w Sarajewie i wsparcie w niesieniu pomocy humanitarnej. Wokół pięciu miast bośniackich ustanowiono strefy bezpieczeństwa ONZ pod nadzorem sił pokojowych, wprowadzono strefę zakazu lotów, ochraniano konwoje z pomocą humanitarną. *UNPROFOR* wspierał także działalność Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców. 31 marca 1995 r. Rada Bezpieczeństwa postanowiła przekształcić *UNPROFOR* w 3 oddzielne misje, jakkolwiek pozostające ze sobą w łączności. Zob. http://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/mzeu_unprofor.php

⁵⁷ C. Kaćki, *Siły wielonarodowe do misji pokojowych*, Warszawa 2003, s. 152.

⁵⁸ http://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/pl_mzeu.php

Zapobiegawczych Narodów Zjednoczonych w Macedonii od początku jej trwania w 1995 r. do jesieni 1998 r.⁵⁹ Mandat *UNPREDEP* obejmował: monitorowanie i zapobieganie wszelkim zagrożeniom dla pokoju i stabilizacji na obszarze Macedonii. W misji tej uczestniczyło 8 polskich żołnierzy. W lutym 1999 r. mandat *UNPREDEP* nie został odnowiony i funkcje sił zapobiegawczych zakończyły się⁶⁰. Polacy przebywali także na terenie Macedonii w ramach misji OBWE w latach 1997-1998⁶¹ oraz w ramach wspólnych działań organizacji międzynarodowych takich jak *NATO*, UE i OBWE⁶².

Jednym z przykładów skutecznej współpracy pomiędzy *NATO* i Unią Europejską w dziedzinie bezpieczeństwa było Porozumienie Ramowe z Ochrydy, mające zapobiec wybuchowi wojny w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁶³. W lutym 2001 r. *NATO* i Unia Europejska koordynowały działania, które doprowadziły do podpisania porozumienia z Ochrydy w sierpniu tegoż roku. W tym samym miesiącu *NATO* uruchomiło swoją operację *Essential Harvest* (Niezbędne Żniwa) zmierzającą do rozbrojenia ugrupowań etnicznych Albańczyków oraz do zniszczenia odebranej im broni. Było to następstwem złożonej 14 czerwca 2001 r. przez prezydenta Macedonii Borysa Trajkovskiego prośby o udzielenie przez *NATO* pomocy w nadzorowaniu rozbrajania ekstremistów⁶⁴. Podpisanie porozumienia w Ochrydzie umożliwiło rozpoczęcie 27 sierpnia 2001 r. procesu rozmieszczenia oddziałów *NATO*, które miały przystąpić do operacji Niezbędne Żniwa, której celem było zebranie i zniszczenie zdawanego uzbrojenia⁶⁵. Operacja ta zakończyła się 26 września 2001 r., a jej następstwem była trzymiesięczna operacja *Amber Fox*, której celem było zapewnienie ochrony międzynarodowym obserwatorom nadzorującym wdrażanie rozwiązań pokojowych w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁶⁶. Następnie, aby ograniczyć niebezpieczeństwo ponownej eskalacji konfliktu, *NATO* zgodziło się zapew-

⁵⁹ Misja trwała do lutego 1999 r. Przez kilka ostatnich miesięcy kierował nią Hiszpan Fernando Valenzuela-Marzo.

⁶⁰ Zob. szerzej: H. Sokalski, *Odrobina przewencji*, Białystok 2007, s. 269-297.

⁶¹ Zob. Polacy w służbie pokoju 1953-2003, Warszawa 2002, s. 5.

⁶² E. Posel-Częścik, *Współpraca NATO i Unii Europejskiej w dziedzinie opanowywania kryzysów*, „Biuletyn” PISM, nr 39, 2004, s. 2.

⁶³ Zob. A. Burakowski, *Macedonia...*, s. 153-155.

⁶⁴ *NATO Handbook*, Brussels 2006, s. 153.

⁶⁵ W operacji uczestniczyło 4 800 żołnierzy z 13 państw, którzy byli zorganizowani w ramach międzynarodowej brygady pod dowództwem Wielkiej Brytanii, która sama oddelegowała do tej operacji ponad 1700 żołnierzy. Podczas 30-dniowego okresu zdawania broni, kończącego się 26 września, misja zebrała i zniszczyła około 3875 sztuk uzbrojenia. W październiku tego samego roku armia rebeliancka została rozwiązana i przyjęto zmiany do konstytucji. Wkrótce potem albańskim rebeliantom przyznano amnestię, dzięki czemu możliwe było rozpoczęcie wprowadzania w życie postanowień porozumienia z Ochrydy. Zob. N. Ruzin, *Czekając na bałkańskiego Big MAC-a*, <http://www.nato.int/docu/review/2003/issue2/polish/special.html>; *Kosowo – uzbrojenie po niepodległość*, http://www.stosunki-miedzynarodowe.info/artukul,30,Kosowo_-_uzbrojeni_po_niepodleglosc.html

⁶⁶ *Amber Fox* przejęło ochronę nad 280 obserwatorami z Unii Europejskiej i OBWE.

nić temu państwu wsparcie poprzez przeprowadzenie operacji *Allied Harmony* od grudnia 2002 do marca 2003 r., kiedy przekazano ją Unii Europejskiej⁶⁷.

Polscy żołnierze uczestniczyli zarówno w operacji *Amber Fox* (Polski Kontyngent Wojskowy liczył 25 żołnierzy), jak również *Allied Harmony*. Polscy żołnierze z Pierwszego Pułku Specjalnego z Lublińca wylecieli do Macedonii już 26 września 2001 r. i zastąpili żołnierzy amerykańskich. Pobyt polskiej jednostki w Macedonii był konsekwencją decyzji Rady Północnoatlantyckiej z 26 września 2001 r. o podjęciu przez *NATO* operacji pokojowej *Amber Fox*. Polski Kontyngent Wojskowy pozostawał poza granicami kraju na mocy postanowienia prezydenta RP i był podporządkowany naczelnemu dowódcy Połączonych Sił Zbrojnych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Europie. Celem użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji *Amber Fox* było wspieranie misji pokojowej organizacji międzynarodowej w *FYROM* o charakterze obserwacyjnym⁶⁸. Na prośbę władz macedońskich mandat operacji był kilkukrotnie przedłużany. Powodowało to zarazem konieczność przedłużania zgody na użycie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie Sił Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii⁶⁹.

Z uwagi na utrzymujący się brak stabilności w rejonie działań misji *Amber Fox* Rada Północnoatlantycka zdecydowała podtrzymać obecność wojsk *NATO* w Byłej

⁶⁷ *NATO i Unia Europejska – współpraca i bezpieczeństwo*, <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/polish/art6.html>

⁶⁸ Wniosek Rady Ministrów z dnia 25 września 2001 roku o użycie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Projekty dokumentów rządowych, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, teczka nr 11/2001, 529/8.

⁶⁹ Zob. Wniosek Rady Ministrów z dnia 17 października 2001 roku o przedłużenie użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Projekty dokumentów rządowych, teczka nr 14/2001, 529/9; Wniosek Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 roku o przedłużenie użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Projekty dokumentów rządowych, teczka nr 22/2001, 529/17; Wniosek Rady Ministrów z dnia 20 marca 2002 roku o przedłużenie użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Projekty dokumentów rządowych, teczka nr 5/2002, 530/3; Wniosek Rady Ministrów z dnia 19 września 2002 roku o przedłużenie użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Projekty dokumentów rządowych, teczka nr 15/2002, 530/10; Wniosek Rady Ministrów z dnia 21 października 2002 roku o przedłużenie użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Projekty dokumentów rządowych, teczka nr 18/2002, 530/13; Wniosek Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2002 roku o przedłużenie użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Projekty dokumentów rządowych, teczka nr 22/2002, 530/17.

Jugosłowiańskiej Republice Macedonii. Operacja *Amber Fox* prowadzona była od 16 grudnia 2002 r. pod nazwą *Allied Harmony* z zachowaniem dotychczasowego mandatu. Powyższe plany spowodowały, iż polski rząd decydując się w grudniu 2002 r. przedłużyć okres użycia PKW w składzie Sił Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii dokonał stosownych korekt w przedkładanym prezydentowi RP wniosku⁷⁰. 4 marca 2003 r. podczas tej misji zginęło dwóch żołnierzy polskich⁷¹. Żołnierze Polskiego Kontyngentu Wojskowego uczestniczyli w niej w składzie Polowych Zespołów Łącznikowych. Rejon odpowiedzialności polskich żołnierzy obejmował tereny w okręgach Kumarnowo i Lipkovo (płn.-zach. rejon Macedonii – pogranicze z Kosowem i Serbią). Podczas pobytu w rejonie misji żołnierze wykonywali m.in. zadania związane z patrolowaniem i rozpoznaniem wyznaczonych stref w celu dostarczenia aktualnych danych o sytuacji w kraju, monitorowania warunków życia miejscowej ludności, obserwowania działalności władzy lokalnej. Polscy żołnierze uczestniczyli również w operacjach wspierających wojska własne i międzynarodowe misje cywilne, w tym wsparcie medyczne, prowadzenie ewakuacji, eskortowanie.

Zgodnie z decyzją Rady Północnoatlantyckiej z 17 marca 2003 r., działania związane z operacją *Allied Harmony* prowadzone na terenach Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii zakończyły się 31 marca 2003 r. Na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ z 26 września 2001 r. oraz w odpowiedzi na zaproszenie prezydenta Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii z 17 stycznia 2003 r., Rada Unii Europejskiej podjęła decyzję o prowadzeniu operacji wojskowej w tym rejonie od 1 kwietnia 2003 r. Celem prowadzonej przy użyciu środków i zasobów NATO operacji UE *Concordia* było dalsze przyczynianie się do stabilnego, bezpiecznego środowiska, by umożliwić rządowi BJR Macedonii wykonanie Umowy ramowej z Ochrydu⁷². Była to misja o niewielkim rozmiarze, bowiem brało w niej udział 357 osób, w tym 308 z państw UE i 37 z 6 państw nienależących do UE. Najwięcej, bo aż 17 osób z tej grupy, stanowili Polacy⁷³. W wojskowej misji

⁷⁰ Wniosek Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2002 roku o przedłużenie użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach NATO w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Projekty dokumentów rządowych,teczka nr 22/2002, 530/17.

⁷¹ Byli to: Paweł Legencki i Piotr Mikułowski. Zob. *Zginęli polscy żołnierze*, <http://www.wp.mil.pl/artukul/62>

⁷² Wspólne działanie Rady 2003/92/WPZiB z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie operacji wojskowej Unii Europejskiej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, <http://eurlex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=pl&ihtmlang=pl&lng1=pl,cs&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv.&val=283929:cs&page=>; Ł. Kulesa, *Operacje Unii Europejskiej w ramach europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony*, „Biuletyn”, PISM, nr 42, 2004, s. 2.

⁷³ Z uwagi na przejście odpowiedzialności za utrzymanie pokoju i stabilności w Macedonii przez UE konieczne było dokonanie zmian w statusie polskiej jednostki wojskowej. Do tej pory funkcjonowała ona pod nazwą Polski Kontyngent Wojskowy w składzie Sił Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii. W marcu 2003 r. polskie władze zdecydowały o skró-

Concordia (31 marca 2003–15 grudnia 2003) brało udział 17 oficerów. Celem misji było niedopuszczenie do konfliktu z mniejszością albańską oraz ustanowienie pokojowego, demokratycznego i prężnie działającego państwa jako części stabilnego regionu, gdzie wsparcie międzynarodowe nie będzie dłużej potrzebne. Istotnym elementem operacji była realizacja postanowień Umowy ramowej z Ochrydy (podpisana 13 sierpnia 2001 r.), której kluczowymi założeniami było przywrócenie stabilności, ochrona niepodległości i integralności terytorialnej Macedonii oraz utrzymanie wielonarodowego charakteru państwa, jak i przerwanie wrogości i przemocy⁷⁴. Operacja przebiegała pomyślnie i zakończyła się w grudniu 2003 r. zastąpiona policyjną operacją *UE Proxima*⁷⁵. Operacja ta, jak w większości przypadków była prowadzona zgodnie z postanowieniami Porozumienia Berlin Plus⁷⁶,

ceniu okresu użycia PKW i jednocześnie o przekształceniu tej jednostki w „Polski Kontyngent Wojskowy w operacji wojskowej Unii Europejskiej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii”. Nadal miał on liczyć do 25 żołnierzy, a jego celem w ramach operacji *UE Concordia* było wspieranie pokojowej misji obserwacyjnej organizacji międzynarodowych w *FYROM*. Pozostawał on poza granicami kraju na mocy wcześniejszego postanowienia Prezydenta RP z dnia 28 marca 2003 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji wojskowej Unii Europejskiej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii. Zob. Wniosek Rady Ministrów z 25 marca 2003 r. o skróceniu okresu użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie Sił Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, Teczka nr 4/2003, 531/4; Wniosek Rady Ministrów z 25 marca 2003 r. o użycie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji Unii Europejskiej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, teczka nr 3/2003, 531/3; Wniosek Rady Ministrów z 18 września 2003 r. o użycie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji Unii Europejskiej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Archiwum Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Departament Prezydyjalny, teczka nr 14/2003, 531/12; Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 września 2003 r. o przedłużeniu okresu użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji wojskowej Unii Europejskiej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, Monitor Polski, 2003, nr 45, poz. 665.

⁷⁴ M. Musioł, *Bezpośrednie zaangażowanie UE w utrzymanie pokoju w Europie*, <http://www.psz.pl/tekst-5011/Marek-Musiol-Bezposrednie-zaangazowanie-UE-w-utrzymanie-pokoju-w-Europie/Str-4>

⁷⁵ E. Posel-Częścik, *Współpraca NATO...*, s. 2.

⁷⁶ Porozumienie o współpracy pomiędzy UE i NATO w zakresie udostępniania Unii Europejskiej zasobów militarnych Sojuszu to zbiór najważniejszych dokumentów o współpracy między tymi organizacjami uzgodniony 17 marca 2003 r. Kilka dni wcześniej 12 marca podpisane zostało Porozumienie UE-NATO w sprawie bezpieczeństwa informacji, zezwalające na wymianę i obrót niejawnymi informacjami i materiałami, zgodnie z wzajemnie stosowanymi zasadami bezpieczeństwa. Określenie „Berlin-Plus” odnosi się do miejsca, gdzie w 1996 r. odbyło się spotkanie, podczas którego ministrowie spraw zagranicznych NATO zgodzili się tworzyć Europejską Tożsamość Bezpieczeństwa i Obrony (*ESDI*) oraz udostępnić na te potrzeby zasoby NATO. Porozumienia „Berlin-Plus” obejmują cztery elementy: zapewnienie UE dostępu do planowania operacyjnego NATO; udostępnienie Unii Europejskiej zdolności i wspólnych zasobów NATO; europejskie opcje dowodzenia w ramach NATO dla operacji prowadzonych przez Unię Europejską, w tym rozwinięcie europejskiej roli Zastępcy Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych NATO w Europie (*SACEUR*), a także adaptacja systemu planowania obronnego NATO uwzględniającego dostępność sił dla operacji UE. Formułę „Berlin-Plus” zastosowano po raz pierwszy w marcu 2003 r. w związku z operacją *Concordia* w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii (*Former Yugoslav Republic of Macedonia – FYROM*). Zob. J. Barcik, *Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony*.

które zawarte zostało w 2003 r. pomiędzy UE a NATO. Na jego podstawie UE uzyskała możliwość korzystania z natowskich zasobów planistycznych, strategicznych i wywiadowczych na potrzeby prowadzonych operacji pokojowych. Celami *Proximy* był monitoring, kształcenie i szkolenia, doradztwo lokalnej policji, zwalczanie zorganizowanej przestępczości oraz promowanie unijnych policyjnych standardów. Istotnymi zadaniami operacji była także ochrona granic i budowanie dobrych relacji z sąsiednimi państwami, jak i wsparcie na rzecz wdrażania reform polityczno-społecznych⁷⁷. Ponadto postawiono sobie za cel zbliżenie Macedonii do UE⁷⁸. W misji *EUPOL Proxima* w Macedonii brało udział 3 polskich policjantów. Po zakończeniu mandatu misji *Proxima* UE ustanowiła w *FYROM* policyjny zespół doradczy (*EU Police Advisory Team – EUPAT*). Celem operacji było dalsze wsparcie rozwoju skutecznych i profesjonalnych sił policyjnych Macedonii w zgodzie z europejskimi standardami⁷⁹.

Aktywność Polski w regionie bałkańskim, w tym zainteresowanie problemami Macedonii wynikało nie tylko z racji stosunków bilateralnych, ale również z obowiązków jakie wypełniała Polska w tym okresie, a które związane były z przynależnością Polski do organizacji międzynarodowych⁸⁰. Przykład stanowić może polskie przewodnictwo w OBWE. Polska, przejmując przewodnictwo w OBWE, wzięła na siebie pośrednio obowiązek monitorowania sytuacji na Bałkanach i reagowania na wszelkie symptomy łamania obowiązujących norm prawa międzynarodowego⁸¹. Stąd częsta obecność ministra spraw zagranicznych Bronisława Geremka na Bałkanach, w tym okresie i liczne rozmowy z politykami państw zaangażowanych pośrednio, bądź bezpośrednio w konflikt kosowski.

Polacy brali również udział, o czym wspomniano wyżej, w misjach pokojowych OBWE. Ze względu na ich charakter i zadania są to z reguły niewielkie liczebnie misje dyplomatyczno-wojskowe. Stąd i liczba uczestniczących w niej polskich przedstawicieli była ograniczona⁸².

Zaangażowanie Polski w regionie bałkańskim nie sprowadza się tylko i wyłącznie do obecności naszych żołnierzy, policjantów, pograniczników czy strażaków. Polska wspiera wszelkie pokojowe inicjatywy, które służą stabilizacji w tym regionie i aktywnie uczestniczy w polityce UE wobec Bałkanów. Równie istotne

Aspekty prawne i polityczne, Bydgoszcz–Katowice 2008, s. 413-419; *Posunąć do przodu stosunki Unia Europejska-NATO*, <http://www.nato.int/docu/review/2003/issue3/polish/art2.html>; http://www.psz.pl/component?option=com_glossary/Itemid,99999999/catid,171/func,view/term,Berlin%20Plus/

⁷⁷ J. Barcik, *Europejska Polityka ...*, s. 311.

⁷⁸ M. Musioł, *Bezpośrednie zaangażowanie UE...*

⁷⁹ J. Barcik, *Europejska Polityka ...*, s. 312.

⁸⁰ Zob. J. M. Nowak, *Polskie przewodnictwo OBWE*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej 1999”, Warszawa 1999, s. 21-32; *Niepokój o Kosowo*, <http://new-arch.rp.pl/artukul/164977.html>

⁸¹ *OBWE w procesie umacniania bezpieczeństwa europejskiego*, red. H. Binkowski, Warszawa 2003, s. 80-88.

⁸² C. Marcinkowski, *Operacje...*, s. 55-56.

jest zaangażowanie Polski w pomoc finansową i organizacyjną świadczoną przez organizacje międzynarodowe i inicjatywy regionalne. Istotnym elementem polsko-macedońskich relacji był udział Polski w Pakcie stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej, czy też udział w inicjatywie Partnerstwa Regionalnego⁸³ na rzecz wspierania procesu integracji państw regionu Bałkanów Zachodnich z Unią Europejską. W pierwszym przypadku chodzi o strategię na rzecz rozwiązania konfliktów, odbudowy i rozwoju Bałkanów. Pakt został przyjęty przez wspólnotę międzynarodową w 1999 r. w Kolonii w celu wsparcia krajów regionu w wysiłkach podejmowanych na rzecz wzmocnienia pokoju, demokracji, poszanowania dla praw człowieka i gospodarczego dobrobytu. Działania wspólnoty międzynarodowej miały za zadanie utrwalenie w tym regionie bezpieczeństwa oraz stworzenie warunków dla rozwoju instytucji demokratycznych oraz odbudowy gospodarczej⁸⁴. Podstawowym założeniem Paktu było rozpoczęcie procesu transformacji systemowej w regionie, ustanowienie dobrosąsiedzkich stosunków w regionie, kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego, rozbudowa współpracy gospodarczej opartej na wolnorynkowych zasadach, znoszenie ograniczeń w handlu⁸⁵. Polska stała na stanowisku, iż dla długofalowej stabilizacji politycznej i ekonomicznej w tym regionie szczególnie ważne są działania na rzecz demokratyzacji i ochrony praw człowieka, czemu dała wyraz w Założeniach udziału Polski w Pakcie Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej, przyjętych 18 stycznia 2000 r. przez Radę Ministrów⁸⁶. Polska usilnie starała się

⁸³ Partnerstwo Regionalne Austrii ze Słowacją, Słowenią, Republiką Czeską i Węgrami oraz z Polską zostało zainicjowane 6 czerwca 2001 r. podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych krajów partnerskich w wiedeńskim Hofburgu. Jest to forum współpracy regionalnej bez stałych struktur, mające na celu stworzenie dodatkowych wartości dla regionu i Europy. Jest to również mechanizm współpracy w kwestiach spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości, usprawniania i rozbudowy regionalnej infrastruktury komunikacyjnej (w tym tranzytu kolejowego i drogowego), kultury, ochrony środowiska oraz rolnictwa. Od momentu przystąpienia krajów partnerskich do UE 1 maja 2004 r. priorytetem współpracy jest zdefiniowanie wspólnych interesów odnośnie do spraw wewnątrzspołnotowych i spraw dotyczących wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz wspólne przedstawianie ich na forum europejskim. Działalność Partnerstwa Regionalnego skierowana jest przede wszystkim na zaangażowanie w krajach sąsiedzkich. Współdziała z innymi forami regionu, m.in. z Grupą Wyszehradzką. Zob. *Spotkanie ministrów spraw zagranicznych Partnerstwa Regionalnego, Wiedeń, 14-ego września*, <http://www.bmeia.gv.at/index.php?id=65841&L=7>

⁸⁴ W Pakcie uczestniczyło ponad 40 państw oraz m.in. Komisja Europejska, NATO, OBWE, Grupa G8. Nadzór nad realizacją Paktu przejęła Unia Europejska.

⁸⁵ B. Górka-Winter, *Polityka zewnętrzna UE wobec Bałkanów Zachodnich – wniosek Chorwacji o przystąpienie do UE*, „Biuletyn”, PISM, nr 36, 2003, s. 2; J. Muś, *Współpraca wielostronna w regionie. Bałkańskie doświadczenia dla Partnerstwa Wschodniego*, [http://www.biuletyn.ukie.gov.pl/HLP/banal.nsf/0/4197198CCD769A11C12575380041E60E/\\$file/08_J.Mus_Do%C5%9Bwiadczenia%20wsp%C3%B3lpracy%20regionalnej%20na%20Ba%C5%82kanach%20Zachodnich.pdf?Openpomoc%20rozwojowa](http://www.biuletyn.ukie.gov.pl/HLP/banal.nsf/0/4197198CCD769A11C12575380041E60E/$file/08_J.Mus_Do%C5%9Bwiadczenia%20wsp%C3%B3lpracy%20regionalnej%20na%20Ba%C5%82kanach%20Zachodnich.pdf?Openpomoc%20rozwojowa)

⁸⁶ http://www.kprm.gov.pl/archiwum/1937_2775.htm

o uzyskanie statusu członka Paktu⁸⁷. Mimo licznych prób nie udało się tego zamierzenia zrealizować. Polska nie była członkiem Paktu, ale w pełni mogła uczestniczyć w jego działaniach. Aktywność Polski na rzecz gospodarczej odnowy rejonów dotkniętych w ostatnich latach konfliktami jest korzystna ze względów gospodarczych i politycznych. Polska przez lata starała się zmienić swój status z obserwatora na stałego członka⁸⁸. Oznaczałoby to nie tylko udział w spotkaniach roboczych, ale pełnoprawny wpływ na treść przygotowywanych dokumentów, udział w podejmowaniu decyzji co do strategicznych kierunków zaangażowania Paktu⁸⁹. Za przystąpieniem Polski do Paktu przemawiały m.in. możliwości rozwoju kontaktów gospodarczych z krajami b. Jugosławii, względy humanitarne oraz udział naszego kraju w operacjach *NATO* na terytorium b. Jugosławii oraz kapitał doświadczeń z demokratyzacji życia społeczno-politycznego⁹⁰. Nie oznaczało to jednak, iż Polska nie uczestniczyła w jego pracach. Polska była jego uczestnikiem poprzez udział w wielu projektach i w posiedzeniach roboczych⁹¹. Dla obecności Polski w Pakcie Stabilności istotne znaczenie miało zaangażowanie organizacji humanitarnych i pozarządowych, udzielających aktywnej pomocy potrzebującym w najbardziej poszkodowanych regionach. Polska wspierała różnego rodzaju inicjatywy związane ze wspieraniem procesu transformacji ustrojowej i gospodarczej, edukacji, pomocy społecznej, organizowała system doradztwa dotyczącego w szczególności systemu zabezpieczenia emerytalnego, organizacji pomocy społecznej oraz szkoleń nt. tworzenia nowych miejsc pracy. Większość polskich inicjatyw podejmowały przy organizacyjnym i finansowym wsparciu władz publicznych organizacje pozarządowe⁹². Angażując się

⁸⁷ Przyjęte kryteria członkostwa w Pakcie przez długi czas uniemożliwiały Polsce uzyskanie statusu członka. Również obciążenia finansowe, które wiązałyby się z członkostwem byłyby dla nas zbytnim obciążeniem. Do czasu uzyskania członkostwa w UE mieliśmy status obserwatora. Stan ten pozwalał nam na uczestnictwo w licznych projektach.

⁸⁸ Przynależność do Paktu wynikała z przyjętych zasad, które opierały się na kryterium geograficznym oraz przynależności do UE. Wśród członków Paktu obok państw UE, w momencie jego tworzenia znalazły się Stany Zjednoczone, Rosja, państwa Europy Południowo-Wschodniej oraz przedstawiciele szeregu organizacji i instytucji międzynarodowych takich jak m.in. OBWE, *OECD*, MFW, BŚ, EBOR, ISE.

⁸⁹ J. Tombiński, *Udział Polski w realizacji programu Paktu Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej*, w: *Ogniska konfliktów: Balkany, Kaukaz*, red. B. Klich, Kraków 2000, s. 12.

⁹⁰ M. Nawrot, *Udział Polski w Pakcie Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej 2001”, Warszawa 2001, s. 155.

⁹¹ Rada Ministrów zaakceptowała informację na temat udziału Polski w Pakcie Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej za okres lipiec–grudzień 2000 r. http://www.kprm.gov.pl/archiwum/1937_2560.htm

⁹² Jako przykład można podać Polski program wspierania demokracji lokalnej w Macedonii zrealizowany w 2000 r. na zlecenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Jego efektem było przeszkolenie 48 przedstawicieli władz lokalnych i organizacji pozarządowych oraz opublikowanie 1000 kompletów 6 podręczników w języku macedońskim, czy też projekt Wspieranie rozwoju narodowego planu szkoleniowego dla samorządów terytorialnych w Republice Macedonii. Był realizowany przy współudziale Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej i finansowany przez rząd Niemiec. Celem projektu jest wspieranie rozwoju narodowego programu szkoleniowego w Macedonii, poprzez szkolenie trenerów oraz działania na rzecz

w Pakt Stabilności⁹³, Polska dążyła do ugruntowania roli nie tylko jako eksportera doświadczeń w dziedzinie transformacji społecznej i gospodarczej, ale także jako poważnego partnera w działaniach stabilizacyjnych. Polska chcąc osiągnąć większe korzyści z udziału w Pakcie, a przede wszystkim pragnąc odbudować swoją pozycję w regionie musiała wydatnie zwiększyć swoje zaangażowanie. Wymagało to jednak znacznie poważniejszego wkładu finansowego, na co Polska nie mogła sobie pozwolić.

Węgry w maju 2005 r. zaproponowały, by kraje Partnerstwa Regionalnego (PR) zaoferowały państwom bałkańskim wsparcie w formie dzielenia się doświadczeniami z okresu przygotowań do członkostwa w UE. Zgodnie z tą koncepcją, pomiędzy krajami Partnerstwa Regionalnego zostały rozdzielone dziedziny, w których dysponują one niezbędną wiedzą i które jednocześnie są istotne dla procesu reform w regionie Bałkanów. Poszczególnym państwom PR została zaproponowana koordynacja pomocy dla państw bałkańskich w następujących obszarach: przygotowanie do wdrożenia systemu regulującego działania rynku wewnętrznego, ochrona środowiska, współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, wykorzystanie środków pomocowych z budżetu UE, sprawy weterynaryjne i fitosanitarne, polityka informacyjna, wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego. Polska została koordynatorem obszaru, mającego na celu wykorzystanie doświadczeń krajów członkowskich Unii Europejskiej w wykorzystaniu unijnych środków pomocowych⁹⁴. Formy współpracy zaproponowane przez Polskę obejmowały szkolenia, seminaria, warsztaty tematyczne, wizyty studyjne, staże dla przedstawicieli państw bałkańskich zaangażowanych w przygotowanie do wykorzystania środków UE; doradztwo ekspertów krótkoterminowych (od kilku dni do 2 tygodni), którzy mogą udzielać wsparcia w określonych obszarach tematycznych w postaci seminariów, warsztatów, szkoleń, grup roboczych zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym; doradztwo ekspertów długoterminowych (od 2 tygodni do 6 miesięcy), którzy mogą na miejscu, na bieżąco udzielać doradztwa oraz służyć jako

powołania centrów szkoleniowych dla samorządu terytorialnego. Zob. *Programy i projekty realizowane przez Polski Instytut Demokracji Lokalnej*, <http://www.frdl.org.pl/programy/projekty.htm>

⁹³ Regionalny okrągły stół Paktu Stabilizacji zatwierdził w dniu 30 maja 2006 r. w Belgradzie plan przejścia do odpowiedzialności na poziomie regionalnym mający na celu zakończenie okresu obowiązywania Paktu Stabilizacji najpóźniej na początku 2008 r. i przekazanie w związku z tym odpowiedzialności za współpracę regionalną sieci współpracy regionalnej opartej na Procesie współpracy w Europie Południowo-Wschodniej i kierowanej przez państwa regionu. Pakt zastąpiła Regionalna Rada Współpracy Europy Południowo-Wschodniej. Polska przystąpiła do Regionalnej Rady Współpracy (RCC) oraz weszła w skład jej Rady Zarządzającej (27 lutego 2008). Zob. Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych z upoważnienia ministra na interpelację nr 1575 w sprawie polityki zagranicznej Polski w Europie Środkowo-Południowej, www.orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/05A79FBF

⁹⁴ Informacja na temat działań Polski w związku z inicjatywą Partnerstwa Regionalnego na rzecz wspierania procesu integracji państw regionu Bałkanów Zachodnich z Unią Europejską, <http://www.ukie.gov.pl/www/dpr.nsf/main?open>

punkt kontaktowy między państwami bałkańskimi a ekspertami z Polski⁹⁵. W ramach realizowanego projektu UKIE przy współpracy z instytucjami partnerskimi ze środków własnych oraz ze środków rezerwy celowej budżetu państwa znajdujących się w dyspozycji MSZ i przeznaczonych na realizację zadań z zakresu pomocy zagranicznej określonych w Polskim programie pomocy zagranicznej udzielanej za pośrednictwem MSZ zrealizowano wiele przedsięwzięć. Dla przykładu w 2007 r. przedstawiciele administracji Macedonii (a także Czarnogóry, Serbii i Albanii) wzięli udział w wizycie monitorującej w Puławach. Jej celem było bezpośrednie przedstawienie szczegółów realizacji projektu dofinansowywanego z funduszy Unii Europejskiej. Podobny charakter miały trzy wizyty studyjne w Warszawie, Hajnówce i Białymstoku, zorganizowane w celu przedstawienia efektów i przedyskutowania specyfiki unijnego finansowania wsparcia na rzecz ochrony środowiska oraz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa. W wizycie uczestniczyli przedstawiciele rządu Macedonii (a także Albanii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, Serbii, Chorwacji). W listopadzie 2008 r. zorganizowano m.in. warsztaty dla przedstawicieli administracji Macedonii⁹⁶.

Jest wiele form aktywności polskiej dyplomacji w regionie Bałkanów. Polska współpracuje z krajami tego regionu zarówno na płaszczyźnie stosunków bilateralnych, jak również w ramach różnorodnych inicjatyw wielostronnych, prowadzonych tak przez organizacje międzynarodowe, jak również inne struktury współpracy, głównie o regionalnym wymiarze. Warto zarazem zwrócić uwagę, iż mimo obecności Polski na Bałkanach, naszego udziału w działaniach społeczności międzynarodowej zainteresowanie Bałkanami pozostaje na obrzeżu polskiej polityki zagranicznej. Z istoty rzeczy ta ostatnia skoncentrowana jest na zasadniczych kierunkach i priorytetach, pośród których próżno szukać bałkańskiego akcentu. Pojawia się on przede wszystkim w aspekcie bezpieczeństwa europejskiego oraz polityki UE wobec tego regionu, nie stanowiąc samodzielnego celu polskiej polityki zagranicznej. Taka sytuacja jest następstwem drugoplanowego postrzegania roli Bałkanów w procesie realizacji naszych strategicznych interesów. Również w kontekście polityki europejskiej Polski z uwagi na geograficzne uwarunkowania region ten ma dla nas drugoplanowe znaczenie. Należałoby jednak zmienić tę sytuację zwłaszcza w kontekście naszego członkostwa w UE. Polska dążąc do realizacji własnych zamierzeń na unijnych forach winna wspierać działania innych państw także tych, które region bałkański traktują za ważny element własnej aktywności. Wymaga tego z jednej strony europejska solidarność, a z drugiej strony kalkulacja polityczna. Pragnąc liczyć na pomoc i życzliwość państw Europy Środkowej i możliwość tworzenia wspólnych z nimi sojuszy na forum UE, musimy uwzględnić również ich potrzeby

⁹⁵ Propozycje wsparcia udzielanego przez polską administrację według obszarów tematycznych, <http://www.ukie.gov.pl/www/dpr.nsf/0/E0742C59C5DA6280C12574B0002B8554?open>

⁹⁶ <http://www.ukie.gov.pl/www/dpr.nsf/0/E0742C59C5DA6280C12574B0002B8554?open>

i interesy, które w części dotyczą właśnie tego regionu⁹⁷. Interesująca koncepcja Partnerstwa Wschodniego nie może wykluczać naszego zainteresowania Bałkanami Zachodnimi, a Polska nie powinna traktować działań związanych z integracją Bałkanów Zachodnich z UE jako konkurencji dla wspierania „wschodniego wymiaru” Europejskiej Polityki Sąsiedztwa⁹⁸.

Drugoplanowy charakter stosunków z krajami bałkańskimi nie oznacza jednak, iż Polska nie wykazuje zainteresowania problemami tego obszaru i nie uczestniczy w działaniach społeczności międzynarodowej. Relacje polsko-macedońskie, ich stopniowy acz sukcesywny rozwój, potwierdzają wolę uczestniczenia Polski w stabilizacji na Bałkanach i roli jaką odgrywa nasze państwo w utrzymaniu pokoju i bezpieczeństwa w całym regionie. Analizując jednakże formułowane w ostatnim czasie priorytety polityki zagranicznej zauważyć można, iż Polska nadal pomija ten obszar, faworyzując inne w polityce zagranicznej. Wprawdzie deklaruje wolę intensyfikacji stosunków dwustronnych oraz wyraźnie akcentuje poparcie dla euraatlantyckich aspiracji Bałkanów Zachodnich i widzi realne szanse na szybki proces dostosowawczy tych państw do UE, jednakże aktywność dyplomatyczna Polski w ramach polityki europejskiej koncentruje się w ostatnim czasie na promocji polsko-szwedzkiej koncepcji Partnerstwa Wschodniego. O drugorzędności tego obszaru w polskiej polityce zagranicznej świadczy wygłoszona 13 lutego 2009 r. przez ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego Informacja dotycząca zadań polskiej polityki zagranicznej w 2009 r. W przemówieniu szefa polskiej dyplomacji brakło bezpośrednich odniesień do problematyki bałkańskiej w polskiej polityce zagranicznej. Zdefiniowano pięć priorytetów, które mówiły o: Polsce silnej w Europie, patronie i promotorze jej polityki wschodniej, Polsce jako mocnym ogniwie Sojuszu Północnoatlantyckiego, Polsce jako atrakcyjnej marce – kraju sukcesu, kochającego wolność i umiejącego się nią dzielić, Polsce jako kraju wspierającego swoją diasporę oraz o polskiej dyplomacji jako skutecznej służbie⁹⁹. Zarazem jednak taki sposób ujęcia podstawowych, strategicznych celów polskiej polityki pozwala wyrażać nadzieję, iż wyrażane w nich pragnienie aktywnej roli Polski we współczesnej Europie i świecie, wspieranie wolności i demokracji dotyczy także aktywności Polski w regionie bałkańskim.

⁹⁷ Ogromne możliwości w tym względzie daje Grupa Wyszehradzka. Zob. M. Gniazdowski, *Balkany Zachodnie: sprawa środkowoeuropejskiej solidarności*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2008, nr 2, s. 10-15.

⁹⁸ Zob. M. Gniazdowski, *Polityka Polski w Grupie Wyszehradzkiej*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej 2008”, Warszawa 2008, s. 178-179.

⁹⁹ Informacja Ministra Spraw Zagranicznych Pana Radosława Sikorskiego dotycząca zadań polskiej polityki zagranicznej w 2009 roku, <http://www.msz.gov.pl/Informacja,Ministra,Spraw,Zagranicznych,25358.html>